

74

Cultuurbeleid ter discussie 1998 - 1999

Een momentopname

theater instituut nederland

Een overzicht van hetgeen er in het seizoen 1998 - 1999
op het gebied van cultuurbeleid is gezegd en geschreven.

door Yvette R. Zellerer

BOEKMAN*stichting*

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
telefoon bibliotheek 020-624 37 39
fax 020-638 52 39
e-mail e.boekman@inter.NL.net

De uitleentermijn bedraagt 4 weken. Verlenging met 4 weken is mogelijk, tenzij de publikatie inmiddels is gereserveerd.

De uitleentermijn is verstreken op:

1 - DEC. 2000

19/4/02

Voorwoord

Het seizoen begint, het debat gaat verder. Er resten ons nog minstens vier maanden voor verdere discussies over het cultuurbeleid en het volgende Kunstenplan. Maar eigenlijk verwacht ik dat ook na de kerst - als zo ongeveer 800 beleidsplannen voor 2001-2004 geschreven en naar Zoetermeer gestuurd zijn - het debat verder gaat. Niet alleen de retoriek in het debat, maar ook een gevoel dat business as usual niet genoeg is en dat er veranderingen komen, zetten ons aan om iets te doen.

Omdat wij allemaal na de zomerperiode terugkeren naar de realiteit en het werk, omdat wij het theater en het repetitielokaal weer in gaan, kost het misschien wat moeite ons voor de geest te halen hoe het debat het afgelopen seizoen verlopen is. Er zijn zoveel stellingen ingenomen, zoveel conferenties, symposia en andere bijeenkomsten geweest... ook wij in het Theater Instituut hebben een reeks van informele discussies en openbare evenementen georganiseerd. Om te voorkomen dat wij ons gaan herhalen en de lijn kwijt raken bieden wij een overzicht van de meest belangrijke onderwerpen en accenten van het debat tot nu toe: een samenvatting van wat er gebeurd en gezegd is, evenals een bibliografie van de belangrijkste artikelen, interviews en columns.

We zijn nog niet uitgepraat. De verschillen in belangen en benaderingen worden groter en nieuwe ideeën over vernieuwing van het cultuurbeleid blijven binnenstromen. Voor alle deelnemers aan het debat kan dit overzicht nuttig zijn. De cultuurpolitieke discussie was tot nu toe niet saai en werd af en toe redelijk polemisch en breed gevoerd. Zo moet het ook blijven. Met discussies over cultuurbeleid (13 september, 11 oktober en 29 november), met de Marga Klompé-lezing op 15 november en met kleinere informele bijeenkomsten willen wij de professionals in de podiumkunsten, de politici, de beleidsmakers en de pers gelegenheid bieden tot reflectie, kritiek en nieuwe invalshoeken. Veel andere organisaties zullen hetzelfde doen en ook zij zullen met dit rapport gediend zijn.

Dragan Klaić, directeur

8 september 1999

Vanaf zijn eerste optreden als staatssecretaris van Cultuur kan Rick van der Ploeg (PvdA) rekenen op veel belangstelling. Hij wordt vaak bekritiseerd maar oogst ook bijval. Velen menen dat hij vooral teruggrijpt op het gedachtegoed van voorgaande kunst- en cultuurministers: 'volksopvoeding' (Van der Leeuw), 'spreiding' (Van der Leeuw), 'maatschappelijke relevantie' (Van Doorn), 'economiseren van de kunst' (Brinkman), 'cultuurparticipatie' (D'Ancona), 'rekening houden met vraagzijde' (Brinkman/D'Ancona), 'jongeren' en 'minderheden' (Nuis). Tot zijn eigen ideeën behoren het relativeren van het begrip 'artistieke kwaliteit' en zijn filosofieën over 'de markt' en het 'cultureel ondernemerschap', hoewel ook D'Ancona met de 15% eigen inkomsten-regeling reeds in deze richting dacht. De kern van Van der Ploeg's cultuurbeleid wordt gevormd door 'de markt' en dus 'het publiek' (vraag en aanbod). De verheven kunst wordt van haar voetstuk gehaald en er wordt onder de aanduiding 'vernieuwing' en 'doorstroming' ruim baan gemaakt voor de 'populaire' cultuur, dat wil zeggen cultuur die drijft op de voorkeuren van het publiek. Het begrip artistieke kwaliteit wordt door Van der Ploeg ruim opgevat: volgens hem vallen hier bijvoorbeeld ook ambachtelijke, vernieuwende en commerciële kwaliteit onder. De kunstenaar en een ieder die binnen het kunstveld werkzaam is ziet hij als 'culturele ondernemer'. Dat hierin een gevaar schuilt stelt Paul Kuypers in zijn essay *Het vloeiend Universum van de staat*, opgesteld in opdracht van Kunsten '92: de context waarin een kunstenaar werkt is een heel andere dan die waarin een ondernemer opereert. Het verwisselen van die context is bedreigend voor het bestaan van de kunstenaar. Het zet hem op een verkeerd spoor. Ook wordt Van der Ploeg gewaarschuwd de begrippen 'kunst' en 'cultuur' niet door elkaar heen of zelfs als synoniemen van elkaar te gebruiken. Kunst maakt deel uit van cultuur, maar staat er tegelijkertijd ook buiten. Uit deze positie haalt de kunst haar bestaansrecht.

Om inzicht te krijgen in alle discussies die het afgelopen seizoen met betrekking tot het bovenstaande zijn gevoerd volgt hier een chronologisch overzicht.

Y. Z.

State of the Union

State of the Union, 3 september 1998, toespraak Rick van der Ploeg ter gelegenheid van de opening van het Theaterfestival.

Een voortvarend begin van zijn carrière als staatssecretaris van Cultuur. Van der Ploeg toont zich, bij deze eerste ontmoeting met het theatercircuit als staatssecretaris van Cultuur, iemand die graag in discussie treedt met alle betrokkenen. In zijn 'State of the Union' gooit hij de knuppel flink in het hoenderhok. Veel zaken die hij in zijn brief aan de Tweede Kamer van 2 november 1998 vermeldt en die hij opneemt in zijn *notities Ruim baan voor Culturele Diversiteit* (mei '99) en *Cultuur als confrontatie* (april '99) deelt hij hierin reeds mee aan zijn toehoorders.

Van der Ploeg maakt zich zorgen om vier maatschappelijke ontwikkelingen:

1. De tweedeling binnen de cultuur: het traditionele publiek vergrijsd en neemt af terwijl de jongeren zich richten op populaire (massa)lusingen.
2. Culturele minderheden zijn ondervertegenwoordigd, zowel bij het publiek als onder makers.
3. De moderne technologische ontwikkelingen worden door makers nog onvoldoende als mogelijkheid tot vernieuwing gezien.
4. De traditionele (elite)kunsten worden onevenredig zwaar gesubsidieerd terwijl populaire (massa)kunsten zoals popmuziek onderbelicht blijven.

In zijn kunstbeleid voor de komende jaren wil hij op basis hiervan de volgende prioriteiten stellen:

1. Het vergroten van de interesse van jongeren en allochtonen voor cultuur.
2. Het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden aan jonge (allochtone) cultuurmakers.
3. Het bevorderen van de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen middels het project Cultuur en School.
4. Het verstrekken van extra middelen aan verschillende cultuurfondsen om vooral jonge cultuurmakers aan te moedigen nieuwe wegen in te slaan (innovatie).
5. Het verstrekken van extra middelen voor het jeugdtheater.

Hiermee wil hij een verschuiving van de middelen laten plaatsvinden ten koste van de reeds jaren

gesubsidieerde (grote) gezelschappen en ten gunste van experimentele, innovatieve vormen van kunst en cultuur, bij voorkeur gemaakt door jongeren en allochtonen.

Verder stelt hij dat kunstinstellingen in hun programmering meer rekening moeten gaan houden met de diversiteit van de bevolking. Hij streeft er naar het publiek dat aan gesubsidieerde culturele evenementen deelneemt een afspiegeling te laten zijn van de Nederlandse samenleving. Makers kunnen zich op deze nieuwe publieksgroepen richten door nauwer met de (nieuwe) media (internet, omroepen, videoclips etc.) samen te werken. Zij zullen er mogelijk op worden afgerekend indien zij er niet in slagen deze nieuwe publieksgroepen te bereiken. Het verstrekken van cultuurvouchers (kortingsbonnen voor culturele evenementen) aan jongeren en sociaal zwakkeren zou de drempel voor deelname aan het culturele leven moeten verlagen.

Om andere dan de traditionele initiatieven een kans te geven dient de samenstelling van de verschillende adviesraden en met name die van de Raad voor Cultuur te worden veranderd. Er moeten (meer) jongeren, allochtonen, vrouwen en mensen van buiten de grote steden in hun gelederen worden opgenomen. Om de anonimiteit van de Raad op te heffen krijgt deze mogelijk een intendant toegewezen die op persoonlijke titel een deel van het fondsbudget gaat besteden. Er moet gebroken worden met het heersende idee binnen de kunstwereld dat diegenen die nu subsidie ontvangen hier eeuwig recht op hebben.

Kunstenaars moeten als 'cultureel ondernemer' hun eigen plek op de markt gaan veroveren door zich te oriënteren op succes (= veel publiek trekken). Hiertoe kunnen startsubsidies en fiscale voordelen worden ingesteld. Aan de vier reeds bekende doelen van het cultuurbeleid (kwaliteit, pluriformiteit, participatie en vernieuwing) voegt Van der Ploeg een vijfde doel toe: 'toerusting' (= iedere kunstenaar en culturele instelling dient inhoudelijk, financieel, fiscaal en commercieel goed te worden toegerust, opdat zij hun artistieke en maatschappelijke bestaansrecht kunnen bewijzen). De rol van de overheid moet actiever worden. Voor 1999 reserveert hij 1,5 miljoen voor de ondersteuning van de programmering van podia teneinde de afname van theater en muziek te

bevorderen. Nog eens 25 miljoen extra wil hij in 1999 besteden aan genoemde prioriteiten.

Reacties:

De reacties op Van der Ploeg's ideeën lopen uiteen van gematigd positief tot uitermate negatief. Waardering oogst hij voor het feit dat hij de zaken concreet bij de naam noemt, en het kunstenveld flink in beroering heeft weten te brengen. Veel verzet komt er tegen zijn uitspraken over het traditionele en elitaire karakter van de gesubsidieerde kunsten. De aansluiting die hij zoekt met de populaire (massa)cultuur wijst men af. Dit leidt volgens velen tot vervlaking en kwaliteitsverlies. Veel gehoord argument is dat de kunsten juist gesubsidieerd worden omdat zij slechts door een kleine groep (kunnen) worden gewaardeerd, en dus zonder subsidie niet zouden kunnen bestaan. Daarbij gaat het voor de makers vaak om 'het proces' (het onderzoek naar inhoud, materiaal en vorm) en niet zozeer om 'het product' (de voorstelling die Van der Ploeg centraal stelt). Verder meent men dat veel van de zaken die Van der Ploeg als 'nieuw' introduceert al lang in de praktijk worden toegepast, zoals bijvoorbeeld de samenwerkingsverbanden tussen gezelschappen en theaters en intermediaire organisaties als Muziek en Theater Netwerk, het hernemen/langer doorspelen van succesvolle voorstellingen en het organiseren van randinitiatieven zoals voor- en nagesprekken, theaterdiners etc.

De Raad voor Cultuur bestrijdt in anonimiteit te werken en benadrukt dat hij er juist alles aan doet om openheid te creëren, onder meer door het organiseren van openbare debatten, het uitgeven van brochures en het openbaar maken van de namen van alle adviseurs. Het voorstel met betrekking tot het aanstellen van intendanten wijst hij dan ook af. Tevens tekent de Raad aan dat hij reeds eerder heeft getracht jongere (allochtone) adviseurs aan te trekken. In de praktijk blijkt het echter moeilijk te zijn kandidaten te vinden die én deskundig zijn én bereid zijn voor slechts een kleine vergoeding veel vrije tijd op te geven en het risico te lopen in onmin te vallen bij (vroegere) vrienden en collegae. De Raad steunt de door Van der Ploeg van Nuis overgenomen ideeën ten aanzien van jongeren- en cultuureducatie. Ook stemt hij in met Van der Ploeg's introductie van het cul-

tureel ondernemerschap. Zelf werkt de Raad al een jaar aan een voorstel om het subsidiestelsel te herzien. Ook het pleidooi voor vernieuwende kunst steunt hij mits het ook echt gaat om uitingen die èn 'kunst' èn 'vernieuwend' zijn en niet om uitingen die 'kunst' worden genoemd omdat zij vernieuwend zouden zijn.

Ook het Fonds voor Amateurkunst (jaarbudget 1,7 miljoen) wil graag cultuuruitingen van allochtonen ondersteunen, maar kampt met het probleem dat voor deze uitingen maar weinig subsidieaanvragen worden ingediend (*Landelijke allochtonenkrant* 26-8-99, Gerrit Geerds).

Amsterdams Fonds voor de Kunst

In zekere zin sluit het op 28 oktober gepresenteerde **plan van Tijmen van Grootheest, directeur Amsterdams Fonds voor de Kunst, en het bestuur van dit Fonds** (onder meer Theu Boermans) voor het instellen van een apart op jonge makers afgestemd subsidiestelsel aan op de ideeën van Van der Ploeg om jonge makers meer ruimte te bieden om zich te ontplooiën. Zij pleiten voor een aanpassing van het subsidiestelsel ten behoeve van jonge theatermakers. Meer doorstroming moet ervoor zorgen dat jonge makers meer kansen krijgen. Daarnaast moeten deze makers bevrijd worden van het organisatorisch keurslijf waarin de subsidiesystematiek hen drukt en moeten zij verlost worden van omslachtige projectsubsidies en hun administratieve rompslomp. Het Fonds stelt daarom voor naast het huidige subsidiesysteem een op personen gericht in plaats van een op 'voorstellingen' gericht stelsel te ontwikkelen dat voorziet in startstipendia en opdrachten, naar voorbeeld van dat voor beeldende kunstenaars. Theatermakers zouden voor een periode van twee jaar - met mogelijkheid tot twee jaar verlenging - in staat moeten worden gesteld naar eigen inzicht te werken. Men raamt de kosten voor dit plan op minimaal 1 miljoen. Dit bedrag dient extra aan het kunstbudget te worden toegevoegd of de topsubsidies van gevestigde instellingen moeten iets worden verlaagd (herschikking). De uitvoering van dit plan zou in handen van het Rijk moeten liggen.

VNT-pamflet

Naar aanleiding van dit alles buigt de theaterwereld zich over de problemen binnen het bestel. De

grotere gevestigde gezelschappen constateren dat toneel in steeds minder schouwburgen en steeds kleinere zalen voor steeds minder mensen wordt gespeeld. De hedendaagse theaterbezoeker gaat liever naar cabaret, musical, grote vrije producties, opera, grote hypes en hits dan naar toneel. Toneel hoort niet meer bij opvoeding, status of cultuur. Het heeft geen vaste plaats meer in ieders agenda en maakt geen deel meer uit van een maatschappelijke discussie. Maar de kwaliteit is goed, dat wel. Wat moet er gebeuren om het tijd te keren en mensen weer te interesseren voor toneel? De Vereniging van Theatergezelschappen heeft zich hierover beraden. Een aantal van haar leden verenigd in de werkgroep 'Commissie Toekomst toneelbestel' presenteerde 19 november 1998 op persoonlijke titel een plan tot fundamentele herziening van het toneel, het **Pamflet over de toekomst van het toneelbestel**, door Theu Boermans (De Trust), Ger Thijs (Het Nationale Toneel), Evert de Jager (Noord Nederlands Toneel), Johan Simons (Theatergroep Hollandia), Hans Trentelman (Het Vervolg), Wouter Overgaauw (Carrousel en De Gebroeders Flint), Jos van Kan (Theatergroep Maccus), Kootje Krüse (Speeltheater Holland), Ellen Walraven ('t Barre Land). Het pamflet is in de eerste plaats bedoeld als discussiestuk voor leden van de VNT, daarnaast voor Van der Ploeg en andere subsidiegevers.

De werkgroep stelt dat het toneelbestel te maken heeft met vier basisproblemen:

1. Het Nederlandse toneelbestel is stuurloos. Een krachtig samenspel tussen het ministerie van OCenW, de Raad voor Cultuur en de sector zelf ontbreekt, waardoor er geen duidelijk beleid kan worden gevoerd.
2. Het bestel is verstard en inflexibel: er is te weinig doorstroming van jonge makers.
3. Er wordt teveel hetzelfde gemaakt waardoor gezelschappen inwisselbaar zijn geworden. Het toneellandschap is onoverzichtelijk en voor het publiek onherkenbaar geworden.
4. De reisplicht werkt knellend en is achterhaald.

Hierdoor dreigt het toneel zichzelf te marginaliseren. Het steeds kleiner wordende publiek kan kiezen uit een (te) groot aanbod dat veel middelmatige producties bevat.

De werkgroep komt, uitgaande van de wens tot zelfbestuur en het vinden van budgettaire neutrale oplossingen, tot het volgende voorstel:

1. Er zouden twee rijksge subsidieerde landelijke gezelschappen moeten komen die een groot en breed publiek kunnen bereiken. Eén met nationale status hoofdzakelijk spelend in de Amsterdamse Stadsschouwburg en één groot, dynamisch reisgezelschap. Het Amsterdamse gezelschap en de Stadsschouwburg vormen samen één organisatie. Het gezelschap bestaat verder uit circa 5 vaste regisseurs en 30 vaste topacteurs. Het speelt klassiek en modern repertoire en maakt experimenteel theater. Jonge regisseurs zullen hier voortdurend kansen krijgen.
Het reisgezelschap maakt een groot aantal producties per jaar van modern en klassiek wereldrepertoire. Het bereikt een breed publiek en gaat de concurrentie met vrije producenten aan. Naast een vast ensemble wordt er ook met een grote groep wisselende gastacteurs gewerkt. De twee landelijke gezelschappen moeten samen een podium vormen waar bewust een traditie wordt gecreëerd.
2. Er zou een curatorium moeten worden ingesteld, een onafhankelijk orgaan dat een sturende en bemiddelende rol speelt. Dit orgaan vormt een brug tussen gezelschappen, lokale overheden en de rijksoverheid. Het dient een mandaat van de Raad voor Cultuur te krijgen om bindende adviezen te verstrekken over de verdeling van rijkssubsidies. De leden komen voort uit het toneel zelf. Zij moeten er voor waken dat niet individuele posities maar het algemeen belang van 'het toneel' gediend wordt.
3. De binding tussen gezelschappen en steden/regio's zou vergroot moeten worden door het verlenen van zgn. stedelijke opdrachten. Steden spreken zich uit voor een gezelschap en garanderen voor een bepaalde periode subsidie. De stadsgezelschappen die zo ontstaan richten zich op het publiek en de behoeften van hun specifieke gebied. De reisplicht vervalt. Iedere groep kiest zelf of ze wel of niet gaat reizen. Per circa vier jaar dient een aanzienlijk subsidiebedrag (circa 2 miljoen) te worden toegekend aan een aspirant-groep waarin jonge theatermakers zich kunnen ontwikkelen die vervolgens een alliantie met een stad aan kunnen gaan.

Tenslotte stelt de werkgroep met klem dat zij een duidelijke koppeling aanbrengt tussen gezelschap en artistiek leider: als de artistiek leider vertrekt dan verliest het gezelschap zijn subsidie en zijn rechten. Verstarring zal zo voorkomen worden, en nieuwe initiatieven zullen meer kansen krijgen. Ook stelt zij nog dat 'iets moois' onrendabel mag en kan zijn.

Reacties:

Het pamflet mist zijn uitwerking niet. De discussie over de toekomst van het toneelbestel laait op. Men reageert verdeeld op de voorstellen van de werkgroep. Over het algemeen deelt men de kritiek van de werkgroep op het huidige toneelbestel, maar niemand gaat zonder meer akkoord met de voorgestelde 'oplossingen'. Ook de uitgangspunten waarop het pamflet zich baseert vormen voor velen een struikelblok. Vooral de begrippen marginalisering, overaanbod, vergrijzing en verstarring stuiten op verzet. Daarnaast stuit het velen tegen de borst dat het pamflet eigenlijk alleen maar over het gevestigde toneel gaat. Theatermakers uit andere disciplines en circuits zien zich genoodzaakt zelf hun standpunten en ideeën naar buiten te brengen (zie literatuurlijst).

Het voorstel twee basisgezelschappen te realiseren wijst men op drie gronden af: er zou te veel geld in gaan zitten dat beter besteed kan worden, ze zullen inflexibel blijken en ze zullen (te) sterk afhankelijk zijn van de artistiek leider.

Ook het 'curatorium' voorstel vindt weinig bijval. Men kan zich niet voorstellen dat een zeer kleine groep mensen voldoende kennis van het gehele toneel-/theatercircuit heeft om een goed oordeel te kunnen vellen. Ook betwijfelt men of er wel sprake kan zijn van onafhankelijkheid. Tenslotte prefereert men het karakter van landelijke beoordeling boven beoordeling op lokaal niveau, en zet men liever de relatie met de Raad voor Cultuur voort.

Het plan ten aanzien van stedelijke binding van gezelschappen wordt redelijk positief ontvangen. Veel heil ziet men in een betere en directere relatie tussen stedelijke podia, gezelschappen en publiek. Wel verwacht men dat dit idee in de grote

steden beter zal werken dan in de kleinere en dat er veel zal afhangen van de persoonlijke interesses van verantwoordelijke gemeenteambtenaren.

Er wordt ook een aantal suggesties ter aanvulling of aanpassing van de voorstellen gedaan. Zo is er het voorstel om de zgn. stadsgezelschappen niet aan één maar aan meerdere steden en theaters te verbinden. Door telkens één aaneengesloten week ergens te spelen zou er meer publiciteit gemaakt kunnen worden en zou er een betere band met het publiek kunnen worden opgebouwd.

Ook wordt voorgesteld om de schouwburgen te vragen een aantal dagen per maand te reserveren voor voorstellingen uit het tweede circuit. Zo kan het probleem van de lange termijnplanning van de schouwburgen en de korte termijnplanning van ad-hoc projecten worden opgelost.

Onafhankelijke niet-geïnstitutionaliseerde theatermakers ageren tegen het feit dat zij buiten beschouwing worden gelaten, terwijl hen wel verweten wordt te veel en te middelmatige producties op de markt te brengen. Zij kunnen zich niet vinden in de uitgangspunten van het pamflet en stellen dat er bij hun voorstellingen juist (te) veel jongeren in de zaal zitten. Zij merken op dat zij helemaal niet op zoek zijn naar doorstroming naar de gevestigde gezelschappen maar naar mogelijkheden voor artistieke ontwikkeling. Het pamflet biedt hun dat net zo min als het huidige bestel. Men is het er over eens dat de gesignaleerde vergrijzing en verstarring vooral een probleem is binnen de gevestigde gezelschapswereld en niet binnen het tweede (vlakke vloer) circuit.

Diverse Rotterdamse theatermakers menen dat er eigenlijk een discussie gevoerd zou moeten worden over een te ontwikkelen systeem om 'minder geslaagde voorstellingen' vroegtijdig uit het 'publiekscircuit' te kunnen houden. Zij stellen voor een plaats te creëren waar jong en oud talent met meer vrijheid kan experimenteren. Een reprisefonds zou het mogelijk kunnen maken dat producties die een groter publiek trekken langer kunnen worden doorgespeeld.

Rick van der Ploeg laat weten de oplossingen die worden aangedragen in het pamflet niet interessant te vinden en strijdig met de diversiteit van de

Nederlandse theatertraditie. Wel vindt hij het een goed plan subsidies te verbinden aan de persoon van de artistiek leider. Zodra deze vertrekt dient het gezelschap te worden opgeheven. Deze discontinuïteit maakt de weg vrij voor nieuwe initiatieven en voor jonge (allochtone) makers.

Niet ontmoedigd door de vele afwijzende reacties organiseerde de VNT drie bijeenkomsten in Utrecht om de drie 'oplossingen' verder uit te werken. Ook werden bijeenkomsten over het theaterbestel georganiseerd door/in onder meer Theater Instituut Nederland, Frascati, De Balie en Het Veem Theater, waarbij theatermakers, beleidsmakers, schouwburgdirecteuren en vertegenwoordigers van diverse overheden aanwezig waren.

VVT

In februari 1999 presenteert de VVT (Vereniging van Vlakke Vloer Theaters) een onderzoek naar het marktaandeel en de bedrijfsmatige performance van de 16 aangesloten vlakke vloer theaters, met de titel ***De positie van de VVT-theaters in het Nederlandse theaterlandschap***. Het blijkt dat zij bijna 15% van het totale gesubsidieerde podiumkunstenaanbod presenteren en dus een belangrijke rol spelen bij de distributie hiervan. Daar tegenover staat dat ze slechts circa 6% van alle toeschouwers trekken. Dit komt enerzijds doordat het vaak om kleine zaal producties gaat en anderzijds omdat ze slechts een maximale bezetting van 55% per voorstelling halen. Deze matige bezetting is een gevolg van de risicovolle programmering van hoogdrempelige, experimentele evenementen. Deze programmering wordt gerechtvaardigd door de hen toegekende onderzoeks- en ontwikkelingsfunctie. De vlakke vloer theaters wordt aanbevolen de marketing te verbeteren en het budget hiervoor te verhogen. Tevens wordt er, met het oog op de toekomst waarin de uitkoopsommen voor voorstellingen zullen moeten stijgen om de gezelschappen te laten overleven, gepleit voor meer geld voor dit circuit.

Van der Ploeg haakt in zijn lezing ***Theater als Publieke zaak*** op 15 maart 1999, tijdens een discussiebijeenkomst over het podiumkunstenbeleid in het Theater Instituut, in op dit rapport door te stellen dat de vlakke vloer theaters hun bezettingsgraad zullen moeten verhogen tot 70%, willen ze hun bestaansrecht behouden. In deze

lezing komen verder veel zaken aan de orde die hij als zodanig wil opnemen in het nieuwe Kunstenplan 2001-2004.

Kernpunt in zijn betoog is dat hij af wil van de momenteel te strikt toegepaste aanbodgedachte. Groepen moeten meer aandacht aan marketing en educatie besteden, meer reprises brengen en stukken langer doorspelen. Hij overweegt een premie in te stellen voor groepen die erin slagen jongeren en allochtonen tot hun publiek te maken. In samenwerking met de staatssecretaris van Onderwijs heeft hij reeds cultuurvouchers geïntroduceerd. Hiermee kunnen jongeren met korting voorstellingen bezoeken. Ter stimulering van de doorstroming van jonge makers wil hij de Raad voor Cultuur nieuwe beoordelingscriteria meegeven ter aanvulling van de huidige. Het aantal gespeelde voorstellingen, het aantal bezoekers en de financiële resultaten van de afgelopen jaren zullen structureel gesubsidieerde gezelschappen kunnen dwingen hun activiteiten te beëindigen. Ook zal de Raad streng moeten toezien op de wil van gezelschappen om een diverser publiek te bereiken en op de verhouding subsidie/aantal bezoekers. Met klem stelt Van der Ploeg dat gevestigde gezelschappen mogelijk hun subsidie gaan verliezen, zodat meer nieuwe groepen tot het Kunstenplan toegelaten kunnen worden.

De reacties uit het veld zijn gematigd positief. Het grootste deel van dit betoog was al bekend.

Stedelijke dynamiek

Op 30 maart 1999 verschijnt **Het moet Nee anders**, een essay over stedelijke dynamiek in een toekomstgericht cultuurbeleid. Het is op persoonlijke titel opgesteld door vier vertegenwoordigers uit de culturele sector: Freek van Duijn, Hans Muiderman, Ine Timmers, Giep Hagoort verwoorden een strategie om vanuit de grote steden te komen tot een dynamische cultuurpolitiek als alternatief voor de nieuwe kunstenplanperiode 2001-2004.

De vier menen dat het kunstbeleid op een geheel andere leest geschoeid moet worden. Het top-downbeleid moet worden ingewisseld voor een interactieve participerende beleidsvorming die een open en levendig (dynamisch) cultureel klimaat moet bewerkstelligen. Meer dynamiek zal leiden tot meer ruimte voor kunstenaarsinitiatieven. De huidig

ge tweedeling tussen de in het Kunstenplan opgenomen gezelschappen (redelijk grote bestaanszekerheid) en de gezelschappen in de marge (met incidentele subsidies) dient te verdwijnen.

Concreet betekent dit dat:

- het kunstbeleid sterk moet worden gedecentraliseerd, zodat de rijksoverheid op afstand komt te staan.
- de provincie een dienende taak krijgt: zij moet haar bewoners zo breed mogelijk stimuleren deel te nemen aan kunstbeoefening waarbij het accent komt te liggen op amateurkunst en cultuureducatie.
- de 8 à 10 grootste gemeenten de subsidies moeten gaan verdelen. De Raad voor Cultuur verliest zijn functie van beoordelaar van subsidieaanvragen en veel cultuurfondsen hevelen hun gelden over naar de gemeenten en worden opgeheven.
- de steden een goede infrastructuur voor de kunsten moeten bieden. Kunstinstellingen dienen daartoe een goed netwerk te onderhouden op het terrein van educatie, productie, distributie.
- iedere grote gemeente zijn eigen cultuurpolitiek moet gaan uitstippelen. Hiertoe moeten zij een 'task force' instellen, die de culturele en artistieke ambitie van de stad in een grootstedelijk profiel formuleert (zgn. culturele entrepreneurs).
- kunstenaars die zich op een extreem brede ofwel op een zeer specifieke publieksgroep richten voorrang krijgen.
- alleen als de instelling een puur landelijke functie vervult de rijksoverheid zeggenschap over de subsidie kan blijven houden. Dit zal een zeer klein aantal musea en gezelschappen betreffen.
- het stedelijk cultuurbeleid gelegitimeerd kan worden als de grote gemeenten lokale discussies over kwaliteit van cultuur en cultureel beleid initiëren.

Erg veel reacties zijn er op dit alternatieve plan niet gekomen. Een reactie kwam van Cor Wijn (Gemeente Utrecht). Hij onderschrijft dat decentralisatie een forse stimulans voor de toneelsector zou inhouden. Wel is het van belang dat de te decentraliseren gelden ook daadwerkelijk in een beperkt aantal stedelijke knooppunten, die het klimaat en de infrastructuur hebben voor een goed

eigen podiumkunstbeleid, terechtkomen. Er moet op worden gelet dat 'kunstgeld' niet voor andere zaken gebruikt gaat worden.

Programmeringsbudgetten

In zijn toespraak van 21 april 1999 ter gelegenheid van het **40-jarig bestaan van de Vereniging van Nederlandse Theatergezelschappen** doet Van der Ploeg opnieuw een opmerkelijke uitspraak. Hij meldt dat hij in samenwerking met de gemeenten de programmeringsbudgetten van theaters en schouwburgen met enkele miljoenen wil verhogen. Naar zijn mening is er de laatste jaren te weinig aandacht besteed aan de podia. Nu blijkt dat er steeds meer amusement en vrije producties geprogrammeerd worden die ondanks hoge uitkoopsommen veel inkomsten opleveren. We weten inmiddels dat het aantal bezoekers aan gesubsidieerd toneel afneemt. Om de aansluiting met het publiek niet te verliezen moeten de programmeringsbudgetten omhoog. Programmeurs zullen hierdoor (meer) inspraak krijgen in wat er door gezelschappen c.q. autonome initiatieven geproduceerd gaat worden en gezelschappen zullen eerder bereid zijn te reizen. Daarbij tekent hij wel aan dat alleen zeer geslaagde producties - waarnaar ook vraag is - op reis moeten gaan. Succesvolle stukken moeten langer worden doorgespeeld.

Raad voor Cultuur

In april 1999 komt de Raad voor Cultuur met zijn visie ten aanzien van het beleid dat gevoerd moet gaan worden in de komende kunstenplanperiode. De titel **Cultuur voor Culturen: Vooradvies Cultuurnota 2001-2004** geeft al aan dat hij zich hierbij in belangrijke mate door de eerdere uitspraken van staatssecretaris Van der Ploeg heeft laten inspireren. De Raad stelt dat het er bij de komende Cultuurnota om zal moeten gaan culturele processen te stimuleren die cultuur (uitingen van artistieke en intellectuele activiteit in heden en verleden) en culturen (groepen en hun gedrag) zodanig met elkaar in verband brengen dat zij elkaar inspireren in plaats van frustreren. Hij baseert zich hiervoor op vier maatschappelijke verschijnselen die hun weerslag hebben op de cultuur.

1. Culturele diversiteit

Het huidige cultuuraanbod is breed maar nog niet breed genoeg. Men zal meer aandacht moeten gaan besteden aan de wensen van jongeren, ouderen en vooral van allochtonen. Om de kloof tussen aanbod en participatie te overbruggen zijn speciale voorzieningen en een inhaaloperatie nodig. De Raad stelt voor hiertoe een speciale inhoudelijke en financiële voorziening voor Culturele Diversiteit in te stellen. Een uitwerking van dit voorstel zal nog volgen. De samenstelling van culturele raden en besluitvormingsorganen moet diverser worden.

2. Internationalisering

Ons (inter)nationale cultuurbeleid dient er op in te spelen dat onze samenleving steeds internationaler georiënteerd raakt. Hiertoe zouden verbanden moeten worden gelegd met het interdepartementale HGIS-beleid (Homogene Groep Internationale Samenwerking). De Raad van Europa en de Europese Unie zouden een belangrijke rol kunnen spelen bij het tot stand brengen van internationale samenwerkingsverbanden tussen meer dan twee partijen. De Nederlandse overheid dient zich derhalve in te zetten voor een versterking van de rol van de EU op cultureel terrein. Ook moet aan de Nederlandse kunst meer bekendheid worden gegeven in het buitenland.

3. Economisering

Cultureel ondernemerschap kan de positie van de cultuur versterken, maar alleen als de culturele doelstellingen niet ondergeschikt worden gemaakt aan de commerciële. De overheid kan hiertoe het stelsel van subsidiëring flexibiliseren, en/of culturele instellingen die de mogelijkheden van alternatieve financiering onderzoeken stimuleren. Ook kan cultuurbeleid tegenwicht bieden aan de tendens tot economisering van de samenleving.

4. Technologisering

Technologische ontwikkeling is op vele gebieden een van de meest stuwende krachten in onze samenleving. Voor het cultuurbeleid draait het daarbij vooral om de informatie- en communicatietechnologie (ICT). Momenteel vallen de steeds vaker voorkomende experimenten waarbij culturele activiteiten de traditionele scheidslijn tussen kunst, media en informatie overschrijden buiten de geëigende subsidiekaders. Omdat deze experi-

menten van vitaal belang zijn voor culturele vernieuwing moet het cultuurbeleid mensen ertoe verleiden de grenzen van hun bekende cultuur- en mediavorkeuren te overschrijden.

Volgens de Raad moet het huidige systeem van subsidiëring en beoordeling van culturele activiteiten flexibeler worden. Het blijkt dat de opzet van het vierjarensysteem van het Kunstenplan niet werkt. Ondanks het uitgangspunt dat gezelschappen na vier jaar hun subsidie kunnen kwijtraken ten faveure van nieuwe initiatieven gebeurt dit maar weinig. Veel culturele activiteiten passen bovendien niet meer in de aparte hokjes (sectoren, kunst, media etc.) die het Kunstenplan bevat, maar zijn eerder een versmelting van verschillende soorten uitingen. Tenslotte vraagt volgens de Raad de dynamiek in de cultuur en de samenleving om een cultuurbeleid dat wordt toegespitst op het subsidiëren van de 'functies' die groepen en instellingen vervullen binnen het culturele bestel, en niet meer, zoals tot op heden het geval is, op het subsidiëren van 'de organisaties' als zodanig.

Om de wisselwerking tussen disciplines te stimuleren en ruim baan te maken voor het ontstaan van nieuwe vormen van kunst en cultuur stelt de Raad de 'functiebenadering' voor, een nieuw model op basis waarvan het huidige systeem van financiering, toetsing en beoordeling kan worden aangepast.

De Raad onderscheidt de volgende tien functies die per sector elk verder onder te verdelen zijn in sectorspecifieke functies:

1. opleiding en deskundigheidsbevordering
2. ontwikkeling en experiment
3. productie en reproductie
4. verspreiding
5. behoud en beheer
6. presentatie/vertoning
7. promotie en marketing
8. informatie en educatie
9. advies en begeleiding
10. onderzoek en publicatie

Alle instellingen zullen uitgaande van hun taakstelling aan moeten geven welke functies zij als hun kernfunctie(s) zien en welke als nevenfunctie(s). De positie die zij hun eigen activiteiten op deze

manier binnen het culturele veld toekennen, vormt het uitgangspunt voor de beoordeling van hun subsidieaanvragen. De Raad en het Departement kunnen zo snel alle activiteiten binnen een sector overzien en bepalen of er overlappingsen zijn of lacunes.

De Raad wil de door Van der Ploeg gewenste afstemming tussen vraag en aanbod niet buiten beschouwing laten. Hij stelt daarom voor bij de beoordeling van instellingen uit te gaan van een drietal perspectieven: het professionele, het gebruikers- en het maatschappelijk perspectief. Hierbij is het professionele perspectief het belangrijkste. Dit perspectief impliceert een genregerelateerd kwaliteitsoordeel op basis van deskundigheid van Raadscommissieleden en externe deskundigen. Het gebruikersperspectief impliceert de mate waarin de functievervulling voldoet aan de wensen, belangen of verwachtingen van de gebruiker of het publiek. Het maatschappelijk perspectief betreft de politieke prioriteiten zoals geformuleerd in de Uitgangspuntennotitie voor de cultuurnota.

De Raad stelt zich voor dat bovenstaand functiepakket op termijn als uitgangspunt zou kunnen dienen voor het beschrijven van de taakverdeling tussen overheden in cultuurprofielen en cultuurconvenanten.

Hiermee gaat de Raad verder niet in op haar eerdere uitspraken betreffende kunsteducatie, gedaan in een gezamenlijk advies met de Onderwijsraad aan de staatssecretarissen Van der Ploeg (cultuur) en Adelmund (onderwijs). De Raad stelt in dat advies dat toneelgezelschappen, musea etc. te vaak lespakketten maken die niet bij de behoeften van de scholen aansluiten. Het geldt dat de overheid beschikbaar stelt voor cultuureducatie zou daarom naar de scholen in plaats van naar deze instellingen moeten gaan, zodat de scholen zelf kunnen bepalen welke culturele producten zij 'inkopen'. De instellingen dienen zich hieraan aan te passen. Verder adviseert de Raad de lerarenopleidingen meer aandacht te laten schenken aan cultuureducatie. Het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming zou ook op mavo en vbo gegeven moeten worden (nu alleen nog havo en vwo), en om te voorkomen dat het een 'restvak' wordt zouden leraren Culturele en Kunstzinnige Vorming bijgeschoold moeten worden.

Van der Ploeg maakt zich zorgen om de situatie binnen het kunsteducatieve veld. Hij meent dat de wijze waarop de sector kunsteducatie is georganiseerd volstrekt onoverzichtelijk is. Het is hem niet duidelijk welke instelling wat doet en waarom. Om culturele activiteiten in en rond de klas te stimuleren moeten de taken in de kunsteducatieve sector opnieuw worden verdeeld. Er moet meer worden samengewerkt tussen scholen en culturele instellingen en er moet vooral aandacht worden geschonken aan mavo- en vbo-opleidingen. In een reactie op Van der Ploeg's uitlatingen laat het LOKV weten positief tegenover zijn bevindingen te staan.

Tussen Schip en Wal

Een pamflet met suggesties over hoe het anders moet, ziet op 23 april 1999 het licht: **Een stimuleringsfonds voor culturele diversiteit, The seven percent solution**. Uitgebracht door actiegroep 'Tussen Schip en Wal', bestaande uit prominenten uit de kunst en politiek.

In dit pamflet stelt de actiegroep dat er teveel geld gaat naar oer-Hollandse kunstuitingen. De overheid moet meer geld stoppen in niet-Nederlandse kunst. Zij steunt het voorstel van de Raad voor Cultuur (zie vooradvies 'Cultuur voor Culturen') om een Stimuleringsfonds voor Culturele Diversiteit in te stellen. Dit fonds zou naast de bestaande sectorinstituten, uit fondsen en gezelschappen moeten bestaan. Hiervoor zou 7% van de cultuurbegroting moeten worden gereserveerd. Bestaande gezelschappen moeten subsidie inleveren en speciale culturele ondersteuningsprogramma's voor minderheden moeten worden opgeheven. De groep benadrukt dat ze geen separaat gesubsidieerd cultuurcircuit voor migranten wil. Wél wil ze dat culturele diversiteit een vaste plaats krijgt binnen de Nederlandse culturele infrastructuur. Hiertoe dient een compleet nieuw subsidieprogramma, gebaseerd op wat op het gebied van culturele diversiteit nodig is, te worden opgezet. De strikte scheiding tussen amateurs en professionals, commercieel en niet-commercieel, hoge en populaire kunst dient te verdwijnen. Succesvolle initiatieven op het gebied van culturele diversiteit zullen een bonus uitgekeerd krijgen. Tot de ondertekenaars van het pamflet behoren Ed van Thijn, Judith Belinfante, Jeroen Krabbé, Jan Franssen, Dragan Klaić, Kenneth Woei-A-Tsoi, Ruud Breteler en John Leerdam.

Van der Ploeg reageert positief op het initiatief en verwijst naar zijn Cultuurnota (zomer '99), waarin een dergelijk stimuleringsfonds wordt voorgesteld. Niemand kan meer om diversiteit heen!

Ruim baan

In vervolg op zijn eerdere brief aan de Tweede Kamer (2 november 1998) presenteert Van der Ploeg in mei 1999 zijn nota **Ruim baan voor Culturele Diversiteit**. Hierin stelt hij nogmaals dat het huidige systeem van subsidieverlening in zijn ogen niet langer voldoet. Uitgaande van de idee dat het publiek dat aan gesubsidieerde culturele evenementen deelneemt een afspiegeling van de Nederlandse samenleving zou moeten zijn, stelt hij een hervorming van het culturele bestel voor. De hele nota is gericht op het vinden van oplossingen om meer jongeren maar vooral ook meer allochtonen te betrekken bij het culturele leven. Zijn plannen voor de hervorming van het culturele bestel baseert Van der Ploeg op drie uitgangspunten: eigenheid, ontmoeting en toegankelijkheid.

1. Eigenheid

Om ervoor te zorgen dat migranten zich meer in het gesubsidieerde cultuuraanbod kunnen herkennen, zal meer aandacht besteed gaan worden aan de beleving van de eigen cultuur van de verschillende bevolkingsgroepen. Hun cultuuruitingen zullen structureel worden ingebed in de cultuursector. De multiculturele smeltkroesgedachte van de voorgaande jaren wordt vervangen door het verzoek aan culturele minderheden om juist hun eigenheid (Surinaams, Marokkaans, Turks, Nederlands etc.) uit te dragen. Van der Ploeg wil hiermee ontmoetingen (confrontaties c.q. botsingen) tussen deze culturen en de verschillende publieksgroepen bevorderen.

2. Ontmoeting

Bovengenoemde ontmoetingen vinden plaats in accommodaties waar de diverse initiatieven gepresenteerd worden. Deze podia dienen derhalve een divers aanbod te bieden en voor een breed en divers publiek toegankelijk te zijn. Ook dient binnen het internationale cultuurbeleid extra aandacht te worden gegeven aan de culturele uitwisseling met andere landen. Vooral met de belangrijkste herkomstlanden van migranten moeten de banden worden aangehaald.

3. Toegankelijkheid

De in- en doorstroom van culturele minderheden in de (kunstvak)opleidingen moet verbeteren, opdat er ook meer allochtonen in artistieke en besluitvormende functies kunnen worden aangesteld. Waar nodig zal een (rijks)bijdrage worden geleverd aan de ontwikkeling van (kader)personeel, bestuursleden en adviseurs, bijvoorbeeld door het initiëren van leerplaatsen bij culturele instellingen, besturen en adviescommissies. Tevens dienen culturele accommodaties voor elke bevolkingsgroep die zij tot hun doelgroep maken (Surinaams, Turks, Koerdisch etc.) een eigen benadering te ontwikkelen.

Concreet betekent dit voor Van der Ploeg dat:

- a. er ruimte moet worden gemaakt voor starters en multiculturele initiatieven.
- b. de rol van de overheid moet worden herzien.
- c. de podia beter benut moeten worden.
- d. het erfgoed vanuit andere dan alleen het Nederlandse perspectief moet worden bekeken.
- e. potentiële makers en publiek beter moeten worden toegerust.
- f. de gevestigde culturele orde moet worden opgeschud.
- g. de toegankelijkheid van culturele instituties moet worden vergroot.

ad a

- Starters en multiculturele initiatieven krijgen financiële prioriteit. Er zal een gericht opdrachtenbeleid komen en er zullen meer faciliteiten voor starters worden gerealiseerd. Instellingen die reeds subsidie ontvangen zullen hogere drempels moeten nemen dan voorheen. Zie voor verdere uitwerking 'Uitgangspuntenbrief'.

ad b

- Het voeren van een pro-actief beleid ten aanzien van nieuwe cultuurmakers: 'Cultuurverkenners' en 'makelaars' zouden op lokaal niveau jonge allochtone kunstenaars op kunnen gaan sporen en begeleiden bij het aanvragen van subsidies. Via een ontwikkelingsloket zouden fondsen voor hen toegankelijker gemaakt kunnen worden. Ook zou een deel van het budget van de fondsen voor hen kunnen worden gereserveerd.
- Vanuit het centrale thema culturele diversiteit zou er nauwer moeten worden samengewerkt

met lokale overheden. Via een apart actieprogramma voor nieuw publieksbereik zou met de grote steden extra nauw kunnen worden samengewerkt.

- De strikte scheiding tussen verschillende kunstdisciplines, professionele- en amateurkunst en tussen 'hoge' en 'lage' cultuur moet verdwijnen (ontschotting). Naast professionele kunstenaars moeten ook semi-professionelen en amateurs meer mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen en zich te presenteren. Ook hier kunnen verkenners/makelaars worden ingezet.

ad c

- Het gesubsidieerde circuit en het podiumcircuit van jongeren en culturele minderheden moeten met elkaar verbonden worden, zodat het publiek makkelijker zijn weg vindt en een uitwisseling van aanbod wordt gestimuleerd. Lokale podia die in hun programmering bijzondere aandacht schenken aan culturele diversiteit en aan de talenten en initiatieven die cultuurverkenners aandragen, krijgen een impuls om hun programmering diverser te maken. Zij kunnen extra middelen aanvragen voor activiteiten ter vergroting van het publieksbereik.

ad d

- Het culturele erfgoed van migranten moet worden bewaard en beter toegankelijk gemaakt.

ad e

- Het op school ontwikkelen van culturele vaardigheden moet worden gestimuleerd. Hiertoe is het project Cultuur en School ontwikkeld, en wordt op havo en vwo het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming geïntroduceerd.
- Er kan een extra impuls aan cultuureducatie bij de instellingen worden gegeven. Zie voor verdere uitwerking 'Uitgangspuntenbrief'.
- In het inburgeringsprogramma voor nieuwkomers in Nederland wordt mogelijk een blok 'cultuur' opgenomen.
- Jongeren en allochtonen moeten meer toegang krijgen tot de landelijke voorzieningen ter bevordering van amateurkunst en kunstzinnige vorming.

ad f

- Culturele instellingen zijn verplicht een kwalitatief hoog en divers aanbod te verzorgen en een

zo breed mogelijk publiek te bereiken. Beide criteria zullen door de Raad voor Cultuur streng worden getoetst.

- Instellingen worden gestimuleerd om nieuwe publieksgroepen te bereiken door meer 'Outreach' activiteiten, zoals het werken met community workers, te ontplooiën. Ook programma's waarin allochtonen zitting hebben kunnen contacten bewerkstelligen. Zie voor de uitwerking van een premiereregeling die dergelijke activiteiten stimuleert de 'Uitgangspuntenbrief'.
- Door gerichte informatievoorziening zullen instellingen geholpen worden te komen tot een diverser bestuur, personeelsbestand, aanbod en publiek. Door scholing, debatten en studiedagen moet de deskundigheid bij de instellingen bevorderd worden.

ad g

- Allochtonen, jongeren, vrouwen, mensen van buiten de randstad en 'ervaringsdeskundigen' (mensen die zich niet beroepsmatig in cultuuruitingen gespecialiseerd hebben) zullen beter vertegenwoordigd moeten worden in besturen, fondsen, raden van toezicht en adviescommissies. Deze instellingen zouden tevens begeleiding aan jongeren en allochtonen (kunnen) gaan bieden in de vorm van leerplaatsen. Daarnaast moet de toegankelijkheid van HBO-kunstopleidingen voor diverse bevolkingsgroepen verbeterd worden. Hogescholelingen moeten speciale aandacht geven aan het bevorderen van de instroom en doorstroom van allochtone studenten. Ook moet het onderwijsprogramma onderdeel van de loep worden genomen.

Reacties:

Er volgen veel reacties op de nota 'Ruim baan...'. De algemene tendens is dat men de nadruk op jongeren en allochtonen buitenproportioneel vindt. Van der Ploeg zou zijn kunstbeleid in welzijnsbeleid omzetten en daarmee terugkeren naar de reeds lang achterhaalde filosofie van de jaren zeventig. Ook zou Van der Ploeg met te veel geweld van bovenaf een integratieproces willen doordrukken waar de samenleving nog niet klaar voor is. Bovendien ziet men geen heil in het naar 'kunstzinnige' voorstellingen sleuren van mensen die hun tijd liever op een andere manier doorbrengen. Men stemt in met het feit dat veel jongeren

en allochtonen wél (zeer succesvol) deelnemen aan niet-gesubsidieerde culturele activiteiten, maar vraagt zich af of deze activiteiten dan maar gesubsidieerd moeten gaan worden, omdat deze publieksgroepen hieraan deelnemen. Men meent tevens dat Van der Ploeg moet oppassen dat hij met zijn maatregelen het huidige kwaliteitsaanbod niet de nek omdraait, om te blijven zitten met een commercieel succesvol maar artistiek en inhoudelijk middelmatig of zelfs slecht aanbod. Een aantal liefhebbers van de huidige 'elitaire' kunsten wijzen Van der Ploeg er op dat de sterk in opkomst zijnde massacultuur steeds meer grip krijgt op het 'elitaire' publiek. Hierdoor neemt het bezoek aan 'elitaire' cultuuruitingen af. Tegelijkertijd laten de van oorsprong in massaculturele uitingen geïnteresseerden zich maar moeizaam of in het geheel niet interesseren voor de 'hogere' kunstuitingen. Deze 'elitaire' kunst zou dus juist beschermd en extra in zijn ontwikkeling gestimuleerd moeten worden in plaats van ingeperkt.

Voorstanders van Van der Ploeg's plannen pleiten voor een aangepaste beoordeling van cultuuruitingen van allochtonen, op basis van kwaliteitscriteria die passen bij de herkomst van de makers in plaats van op de momenteel gehanteerde, op westerse leest geschoeide, kwaliteitscriteria. Er gaan onder hen ook stemmen op om een evenredig percentage van de cultuurbegroting als dat van het aantal allochtonen binnen de Nederlandse samenleving te reserveren voor culturele uitingen van allochtonen.

Cultuur als confrontatie

Nog geen maand na zijn nota 'Ruim baan' komt Van der Ploeg met zijn uitgangspuntenbrief getiteld **Cultuur als confrontatie, Uitgangspunten voor het cultuurbeleid 2001-2004**. Ook dit stuk is bedoeld als discussiestuk en dient naar zijn zeggen zeker niet gezien te worden als een handleiding voor het schrijven van subsidieaanvragen. Hij opent met de deels reeds bekende constatering dat het cultuurbeleid van de tachtiger en negentiger jaren ertoe heeft geleid dat er binnen het kunstbestel geen ruimte meer is voor vernieuwing van het kunstaanbod, er slechts een beperkt deel van de Nederlandse bevolking door de gesubsidieerde kunstwereld wordt bereikt, de publieksaantallen teruglopen, er geen doorstroming van jonge makers (meer) plaatsvindt, veel

makers het idee hebben dat subsidies bedoeld zijn om hen uit de wind van de commercie te houden en zij de hen toegekende subsidies geheel naar eigen inzicht kunnen besteden, waarbij zij de maatschappelijke ontwikkelingen en veranderingen binnen de snelgroeïende cultuurindustrie (bewust) aan zich voorbij laten gaan, de uitingen van minderheden zich ten onrechte grotendeels buiten het gesubsidieerde circuit afspelen en het gesubsidieerde kunstenaars aanbod opzij wordt gedrongen door de zich snel ontwikkelende massacultuur (m.n. elektronische media).

Van der Ploeg wil zich met zijn nieuwe beleid expliciet richten op degenen die nu geen subsidie ontvangen. Enerzijds om de huidige meerjarig gesubsidieerde makers wakker te schudden en anderzijds omdat hij meent dat meer kunstenaars een kans moeten krijgen zich verder te ontwikkelen en een ander, groter publiek te verwerven. Hij introduceert drie nieuwe beleidsinstrumenten:

1. maatregelen ter bevordering van de culturele diversiteit
2. premies voor speciale activiteiten zoals op het gebied van cultuureducatie
3. extra programmeringsbudget voor cultuuraccommodaties die serieus werk maken van hun functie als intermediair tussen makers en publiek

Zijn doel is om een zo groot en gevarieerd mogelijk publiek te bereiken, zonder concessies te doen aan de kwaliteit. Het beleid dat hij voorstaat gaat uit van twee hoofdpunten:

- het populairder maken van het beste aanbod in de kunsten c.q. het erfgoed
- het verbeteren van wat populair is
Daarbij wil hij dat kunst niet langer alleen maar rekenschap aan zichzelf aflegt maar zich in het vervolg dienstbaar maakt aan maatschappelijke doelstellingen, het welzijn van mensen of de emancipatie van achtergestelde groepen. Door meer marktwerking zou het publiek vaker moeten krijgen waarom het vraagt. Om dit te bewerkstelligen verplicht hij een ieder die binnen de kunsten werkzaam is 'cultureel ondernemer' te worden, en zich af te vragen wat hij wil overbrengen, met welke producten en voor welk publiek. Daarbij wil hij in zijn algemeenheid dat niet 'het aanbod' of 'het publiek', maar de confrontatie tussen deze twee centraal komt te staan.

Ook over de wijze waarop kunst en cultuur bij zoveel mogelijk mensen kan worden aangeboden, heeft Van der Ploeg nagedacht. Hij ontwikkelde een uit vijf onderdelen bestaand 'Actieprogramma Cultuurbereik'. Voor de verwezenlijking van dit programma zal 131 miljoen gulden worden vrijgemaakt.

1. Versterking van de programmering (Hfl. 50 miljoen, samen met punt 2.)
2. Culturele diversiteit (Hfl. 50 miljoen samen met punt 1.)
3. Jeugd (Hfl. 25 miljoen)
4. Cultureel vermogen beter zichtbaar maken (Hfl. 26 miljoen)
5. Cultuur bij inrichting van Nederland betrekken (Hfl. 30 miljoen)

ad 1

- Van der Ploeg wil dat programmering en publieksbereik niet langer als sluitpost maar als speerpunt worden beschouwd. In de hoop dat gemeenten en provincies zijn voorbeeld zullen volgen, reserveert hij een fors bedrag voor versterking van programmerings- en publieksbudgetten van accommodaties waar de confrontaties tussen cultuur (aanbod) en publiek plaatsvinden (theaters, bibliotheken, etc.). Accommodaties die in oude wijken en volksbuurten zijn gesitueerd krijgen extra aandacht. Gezelschappen worden geacht nieuw publiek onder meer op te zoeken op scholen, in oude wijken, op het platteland en in jongerencircuits.

ad 2

- Van der Ploeg verwacht dat doorstroming binnen het gesubsidieerde aanbod niet automatisch de door hem gewenste grotere culturele diversiteit oplevert. Om bestaande instellingen er toe te brengen meer ruimte te bieden aan culturele diversiteit, meer ruimte voor eigenheid te scheppen en ontmoetingen tussen verschillende culturen af te dwingen, stelt hij financiële en organisatorische hulp ter beschikking. Daarnaast introduceert hij een ontwikkelingsbudget waarmee nieuw aanbod kan worden ondersteund of uitgelokt. Hierbij benadrukt hij dat niet alleen uitvoerende maar ook scheppende kunstenaars uit minderheidsgroepen de kansen moeten krijgen die ze verdienen. Het kwaliteitsbegrip dat wordt gehanteerd bij het beoor-

delen van aanvragen moet, ten gevolge van het feit dat Nederland een multiculturele samenleving is, worden aangepast.

ad 3

- Van der Ploeg wil investeren in het aanbod van, voor en door de jeugd. Met name cultuureducatie vindt hij belangrijk. In dit kader is reeds het project 'Cultuur en School' gestart en heeft hij cultuurvouchers geïntroduceerd.

ad 4

- Van der Ploeg meent dat er te veel kunstwerken opgeslagen liggen in depots. Deze moeten een betere bestemming krijgen. Tevens moet meer hedendaags werk aan het publiek worden getoond.

ad 5

- Van der Ploeg streeft naar esthetisering van de leefomgeving door middel van integratie van cultuurhistorie, architectuur, natuur en beeldende kunst.

Tenslotte geeft Van der Ploeg aan dat instellingen rekening moeten houden met een strengere beoordeling van hun subsidieaanvragen:

- Instellingen zullen minimaal 3% van hun subsidie moeten besteden aan het bereiken van nieuw (jong en/of allochtoon) publiek, op straffe van een korting van 3% op het hun toegezegde subsidiebedrag.
- Instellingen zullen concreter worden aangesproken op hun beleid en hun naleving van de subsidievoorwaarden en de met hen gemaakte afspraken.
- Subsidieaanvragen zullen niet alleen op het primaire criterium van (inhoudelijke) kwaliteit worden beoordeeld. Ook zal er streng op gelet worden of het aanbod niet te eenzijdig is en niet te veel gericht op het 'dichtstbijzijnde' publiek.
- De eigen inkomsten eis van 15% wordt aangescherpt. Tot eigen inkomsten worden voortaan uitsluitend publieksinkomsten gerekend. Tevens wordt via het 'gemiddelde subsidie per bezoeker' bedrag een direct verband gelegd tussen de hoogte van de subsidie en het aantal bezoeken.
- Alle instellingen die in aanmerking willen komen voor subsidie worden verplicht een zo groot en gevarieerd mogelijk publiek te bereiken, zonder

concessies te doen aan de kwaliteit. Men dient dus meer in te spelen op ontwikkelingen aan de vraagzijde.

- De Raad voor Cultuur zal in zijn advisering naast het criterium 'kwaliteit' drie nieuwe criteria moeten gaan hanteren: maatschappelijk bereik, subsidie per bezoeker en de positie in het bestel.

Reacties:

Hoewel iedereen het gedachtegoed van Van der Ploeg zo langzamerhand kent schrikt men toch van een aantal zaken. Zo stuit de strafkorting van 3% die Van der Ploeg wil toepassen als groepen onvoldoende nieuwe (allochtone) publieksgroepen hebben weten te bereiken op veel verzet. Men vraagt zich daarbij bovendien af hoe dit in de praktijk gecontroleerd moet gaan worden. Ook de regel dat voor de 15%-eigen inkomsten eis eventueel binnengehaalde sponsorbedragen e.d. niet meer meetellen wijst men af. Deze regel is bovendien in strijd met Van der Ploeg's eigen pleidooi voor cultureel ondernemerschap. Tenslotte worden er nog kanttekeningen geplaatst bij de zogenaamd extra te besteden 131 miljoen. Een groot deel van dit bedrag zou reeds besteed zijn.

De Raad voor Cultuur plaatst ook een aantal kanttekeningen bij Van der Ploeg's uitlatingen. De Raad meent dat het afstemmen van vraag en aanbod nog wat anders is dan het publiek naar de mond praten en wijst op het gevaar van verschraving van het culturele aanbod als men zich te veel richt op het maken van cultuur voor de massa en de vraag van het publiek. Hij meent verder dat 'economische belangen' en 'de vraag' ondergeschikt moeten blijven aan culturele belangen. Het cultureel ondernemerschap kan derhalve wel een middel zijn om een artistiek doel te bereiken maar mag nooit het doel op zich worden. Tenslotte protesteert de Raad tegen de criteria 'maatschappelijk bereik' en 'subsidie per bezoeker'.

Afnamefonds

Jan Knopper (Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties) tenslotte, is het met Van der Ploeg eens dat er te weinig publiek naar de gesubsidieerde theatervoorstellingen komt en dat er dus wat moet veranderen. Van der Ploeg wil volgens hem echter teveel tegelijk.

De VSCD heeft een beter voorstel hoe én de kwaliteit (vooral te vinden bij het gesubsidieerde toneel) én de inkomsten (nu gehaald uit de vrije producties) kunnen worden gegarandeerd: er moet een afnamefonds worden ingesteld. Theaters en gezelschappen mogen op dit fonds een beroep doen als via een overeenkomst is bewezen dat zij hun best hebben gedaan om aan de hand van een gezamenlijke productie meer publiek naar de schouwburg te lokken. Uitgangspunt is dat iedere schouwburg voor zichzelf bepaalt waar zijn publiek behoefte aan heeft. Daarna gaat hij op zoek naar een gezelschap waarmee afspraken gemaakt kunnen worden om een bepaalde productie in een bepaalde periode te spelen. Als dit lukt maken schouwburg en gezelschap gezamenlijk een plan om het publiek voor de voorstelling te interesseren. Als men geld te kort komt kan men zich tot het afnamefonds wenden. Groot voordeel is dat zo heel plaatsgebonden gewerkt kan worden.

Nieuw bloed

In *De dood of de gladiolen* richten 11 theatergezelschappen ('t Barre Land, Dood Paard, Els Inc., de Federatie, Het Filiaal, Growing up in Public, Keesen & Co., Het Oranjehotel, Het Syndicaat, De Wetten van Kepler, Würz) zich tot Van der Ploeg.

In hun brandbrief melden zij dat het Fonds voor de Podiumkunsten en het Amsterdams Fonds voor de Kunst overstelpt worden door subsidieaanvragen die voor een groot deel niet kunnen worden gehonoreerd. Hierdoor is er -behalve voor de reeds structureel gesubsidieerde gezelschappen- geen sprake (meer) van enige continuïteit in de subsidiëring. De groepen voelen zich beknot door de vroege deadlines die de fondsen hanteren bij subsidieprocedures en door de bureaucratisering van de fondsen die hen bij voorbaat iedere kans om direct op maatschappelijke ontwikkelingen te reageren ontnemt. Zij stellen dat zij in tegenstelling tot de grote gezelschappen niet topzwaar zijn van de overhead, primair zijn ingesteld op het bespelen van een breed publiek en door gezonde concurrentie bedreven zijn geworden in het theater-marktmechanisme. De fondsen zouden hen derhalve als boegbeeld van een geslaagd 'investeringsbeleid' moeten presenteren en niet opnieuw in een niemandsland tussen ad-hoc- en structurele subsidie moeten plaatsnemen. Zij zijn het

(belangrijke) nieuwe bloed van het toneel en slechts een plaats binnen het Kunstenplan zal hen kunnen doen overleven. Vier jaar geleden werden ze nog als (te) jong en (slechts) veelbelovend gezien, nu zijn ze er klaar voor: structurele subsidie. Het is afwachten wat de tijd hen brengt...

Literatuurlijst

1998:

State of the Union; Van der Ploeg, R.; toespraak ter gelegenheid van de opening van het Theaterfestival, 3 september 1998.

Hoe denken we over multicultureel kunstbeleid? Themanummer 4, Kunst & Educatie, zomer 1998, LOKV.

De kunstzinnige burger wordt ouder: kunstbeoefening in de vrije tijd opnieuw onderzocht, Haan, de, J. en Knulst, W., Utrecht, LOKV, 1998 (Katern Kunsteducatie; 14) 76p. inclusief literatuuropgave en samenvatting.

Zeven jaar na het verschijnen van het rapport *De kunstzinnige burger* (Van Beek en Knulst, 1991) van het Sociaal en Cultureel Planbureau over amateuristische kunstbeoefening en culturele interesses van de Nederlandse bevolking, onderzoekt men de laatste ontwikkelingen op het gebied van cultuurdeelname en gaat men in op de vraag of de in 1991 geformuleerde voorspellingen zijn uitgekomen.

De knikkers en het spel: een handleiding voor effectief beleid op het terrein van jongeren en cultuur, Rotterdamse Kunststichting, Rotterdam, oktober 1998, 23p.

Het zeer gewenste beleid om jongeren meer bij de cultuur te betrekken, blijkt voornamelijk te bestaan uit goede bedoelingen. De Stichting meent dat de gemeente en de kunst- en onderwijsinstellingen met name voor Rotterdamse achterstandsgroepen praktijkgerichte projecten moeten opzetten om de participatie aan cultuur te verhogen. Er wordt een aantal richtlijnen gegeven ter verbetering van het beleid. De bijlagen bevatten een aantal notities van de RKS.

Verslag van het plan van Tijmen van Grootheest, directeur Amsterdams Fonds voor de Kunst en het bestuur van dit Fonds (onder meer Theu Boermans): verbeteren van subsidiestelsel voor jonge theatermakers, gepresenteerd bij uitreiking van de aanmoedigingsprijzen in de Theaterschool. (Het Parool, 28-10-98, Somers, M.) Pleidooi voor meer doorstroming in de podiumkunsten. Jonge makers moeten worden verlost van omslachtige projectsubsidies en hun administratieve rompslomp. Naast het huidige subsidiesysteem moet een op personen gericht in plaats van een op 'voorstellingen' gericht stelsel worden ontwikkeld dat voorziet in startstipendia en opdrachten, naar voorbeeld van dat voor beeldende kunstenaars.

Brief aan Tweede kamer, 2 november 1998; Van der Ploeg, R.; hierin zet Van der Ploeg zijn ideeën die later terugkomen in zijn Cultuurnota-voorstel uiteen.

Kunst moet meer zijn dan een vernieuwend succesvol product waar een breed publiek behoefte aan heeft in *Nieuwsbrief Kunsten '92*, nr. 16, p.7. Reactie van Kunsten '92 op de beleidsbrief van Van der Ploeg die op 30 november 1998 in de Tweede Kamer werd behandeld.

De toekomst van het toneelbestel, pamflet opgesteld door de werkgroep 'Commissie Toekomst toneelbestel' van de VNT (Vereniging van Nederlandse Theatergezelschappen), november 1998. Doel van dit pamflet was het initiëren van een discussie over het toneelbestel. Hierin is de werkgroep geslaagd. De werkgroep pleit voor een fundamentele herziening van het toneelbestel. Zij stelt drie oplossingsrichtingen voor die zij baseert op twee uitgangspunten: zelfbestuur en budgettaire neutraliteit.

Interview met Felix Rottenberg n.a.v. VNT-pamflet, Vrij Nederland, 21 november 1998.

Reactie op De toekomst van het toneelbestel, Brief door Bonheur, Ro Theater, Rotterdamse Wijktheater, Onafhankelijk Toneel en Het Waterhuis, 27 nov. 1998.

De toekomst van het toneelbestel, reacties op het pamflet, Kuiper, P.; eindredactie Vuyk, T., Engelder, R., Theater Instituut Nederland, Amsterdam, 1999, 52 p.;

De toekomst van het toneelbestel, TheaterMaker 3 (feb. 1999) p. 25-36
Reacties van acteurs, toneelgroepen en schouwburgdirecteuren op dit pamflet.

Het Pamflet voorbij, gedachtevorming over de toekomst van het toneelbestel in kaart gebracht; Cerutti, S., in opdracht van de VNT Amsterdam, 1999, 9p.

Bevat samenvatting van het pamflet en van alle reacties op het pamflet geuit op bijeenkomsten georganiseerd n.a.v. het pamflet in Theater Instituut Nederland, Veem Theater, Frascati, De Balie en drie door het VNT georganiseerde bijeenkomsten in Utrecht.

1999:

Kruip onder het vel van de stad, J. van Veen; De Dag van de Artistieke Ondernemer, De Balie, 25 jan. 1999. Pleidooi voor het instellen van een vierjaarlijkse beoordeling van podia op hun programmering. Steeds minder podia hebben een aparte programmeur. Steeds vaker doet de directeur alles zelf. Programmeren is echter een specialisme. Het programma moet passen in de stad en er moeten dwarsverbanden ontstaan met beeldende kunst, amateurkunst en andere podia. Er moet continuïteit worden gecreëerd door meerjarige relaties met groepen aan te gaan. Het blijkt dat afschaffing van kortingen niet leidt tot publieksverlies. Het inhoudelijk enthousiasmeren van potentiële bezoekers werkt wel.

Het jeugdtheater van de toekomst, Van Maanen, H.; 31 januari 1999. Pamflet van sectie II van de VNT. Het jeugdtheater is een bloeiende bedrijfstak die noch stuurloos, noch verward is. Het reist veel, kent veel variatie en bedient een groot publiek dat niet vergrijst. Om de artistieke ontwikkeling van het jeugdtheater te waarborgen zijn dringend meer middelen nodig. Kernpunten van het pamflet zijn: distributieproblemen, rooibouw op medewerkers, pleidooi voor meer artistieke armslag ten bate van verdergaande artistieke ontwikkeling.

Het jeugdtheater van de toekomst, Deuss, B. in TheaterMaker, maart 1999, p. 36-38
Verslag van het totstandkomingsproces van deze nota en korte samenvatting van de inhoud.

De positie van de VVT-theaters in het Nederlandse theaterlandschap, Blok, A. en Van den Bosch, F.; Motivaction, bureau voor onderzoek en strategieontwikkeling, Amsterdam, feb.'99

Het vloeiend Universum van de staat, **een beschouwing over de leerstellingen van staatssecretaris Van der Ploeg; Kuypers, P.** Lezing gehouden op de algemene ledenvergadering van Kunsten '92, d.d. 17 februari 1999. Zie ook *Kunsten '92 Nieuwsbrief* nr. 16, 1999.

Vlakke Vloer Theaters bergopwaarts, marktaandeel en bedrijfsvoering. Vereniging van Vlakke Vloer Theaters, Amsterdam, maart 1999. Korte samenvatting van het rapport van onderzoeksbureau Motivaction.

Theater als Publieke zaak, toespraak staatssecretaris van OCenW Van der Ploeg op discussiebijeenkomst over het podiumkunstenbeleid in Theater Instituut Nederland, 15 maart 1999.

Studiedag Tijd voor Kunst en Cultuur!? georganiseerd door het Sociaal Cultureel Planbureau, Den Haag, 16 maart 1999. Lezingen van: Van den Broek, A. 'Cultuur in Competitie'; Van der Ploeg, R. 'Uitdagende stellingen t.b.v. discussiemiddag'; Mommaas, H. 'Pirouette of spagaat? Smaakverscheidenheid en cultuurbeleid'; Vaussen, J. 'Fundament of Facade'.

Dans! Een sectoronderzoek in de danswereld in opdracht van het Directie Overleg Dansgezelschappen in samenwerking met Theater Instituut Nederland, Federatie van Kunstenaarsverenigingen, Ministerie OCenW en de VSCD, Bureau Driessen, Utrecht 1999, 170 p.. De publieke belangstelling voor dans loopt terug. Hierdoor worden programmeurs terughoudend in het programmeren van dans. In gesprekken met dansers, choreografen, programmeurs, recensenten en schouwburgdirecteuren wordt naar oplossingen gezocht. Aanbevolen wordt onder meer: het opzetten van één centraal, door het rijk gefinancierd, danspromotiepunt voor landelijke campagnes; het verbeteren van door gezelschappen verstrekt promotiemateriaal; meer voor- en nabesprekingen in theaters; meer op de wens van het publiek afgestemde producties; het vergroten van de herkenbaarheid (eigen gezicht) van elke groep; meer subsidie aan minder gezelschappen; nauwere samenwerking van de gezelschappen met programmeurs; het bewerkstelligen van meer continuïteit in de ad hoc-sector door bundeling van choreografen en dansers.

Meer ruimte voor de dans, Algra, J., in TheaterMaker maart 1999, p. 39-40

Kanttekeningen bij de wijze waarop de danssector in navolging van de VNT in discussie is gegaan over de situatie in de dans en de perspectieven voor de toekomst: het rapport Dans! van onderzoeksbureau Driessen.

Het moet Nee kan anders, over stedelijke dynamiek in een toekomstgericht cultuurbeleid, essay op persoonlijke titel door Van Duijn, F., Hagoort, G., Muiderman, H., Timmers, I., maart 1999.

Opgesteld aan de hand van de conclusies van de studieconferentie met betrekking tot de plaats van de stedelijke dynamiek binnen de kunstenplanprocedure 2001-2004, gehouden op 16 november 1998 te Maastricht. De vier houden een pleidooi voor sterke decentralisatie van het kunstbeleid en stopzetting van de kunstenplanbureaucratie.

Laat podiumkunsten over aan grote steden; decentralisatie forse stimulans voor toneelsector; Wijn, C., Binnenlands Bestuur, 23 april 1999.

Positieve reactie op essay 'Het moet Nee kan anders', met voorstellen voor de praktische invulling van het plan.

Cult-Power, NietNix over Cultuur; NietNix, april 1999. Pamflet met betrekking tot het cultuurbeleid van de Nederlandse overheid en de impulsen die de overheid kan geven aan de culturele sector om de maatschappelijke waarde van cultuur te vergroten.

Cultuur voor Culturen: Vooradvies Cultuurnota 2001-2004, Raad voor Cultuur, 16 april 1999, In: Advies Raad voor Cultuur, 1999, 16 april, p. 1-40. Zie voor samenvatting:

BK-informatie 21, 1999, 4 (4 juni), p. 6-8.

Conceptueel en strategisch beleidsadvies van de Raad voor Cultuur bedoeld als aanzet voor de Cultuurnota 2001-2004. De Raad geeft hierin haar visie op de positie die cultuur inneemt in de samenleving, de positie van cultuur binnen het beleid van de rijksoverheid en aanpassingen die nodig zijn om cultuurbeleid af te stemmen op maatschappelijke ontwikkelingen. De Raad gaat in dit advies uit van vier belangrijke maatschappelijke tendensen die veranderingsprocessen in onze leefomgeving beïnvloeden en hun weerslag hebben op cultuur: culturele diversiteit, internationalisering, economisering en technologisering. Hij pleit voor de oprichting van een Stimuleringsfonds voor Culturele Diversiteit.

Budget theaters wordt stuk hoger, de Volkskrant, 22 april 1999.

Kort verslag van de toespraak van staatssecretaris van Cultuur Van der Ploeg ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Vereniging van Nederlandse Theatergezelschappen, waarin hij meldt aanzienlijk meer geld te willen uittrekken voor de programmering van theaters en schouwburgen.

Een stimuleringsfonds voor culturele diversiteit. The seven per cent solution, pamflet opgesteld door ad-hoc initiatief 'Tussen Schip en Wal', gepresenteerd aan R. van der Ploeg op 23 april 1999, Hogeschool voor de Kunsten Amsterdam.

Pleidooi voor de oprichting van een Stimuleringsfonds voor Culturele Diversiteit.

Symposium Culturele diversiteit in de kunsten, 20-21 mei 1999. Georganiseerd door Mondriaan Stichting, Theater Cosmic, Theater de Engelenbak, het Fonds voor de Amateurkunst, Stichting PodiumKunstWerk en het Fonds voor de Podiumkunsten.

Doel van het symposium is het leveren van een bijdrage aan het activeren van de kunstensector, zodat ook kunstenaars, programmeurs en beleidmakers in zowel de professionele als amateurkunstsector heldere uitgangspunten zullen formuleren ten aanzien van door henzelf en door de voorwaardenscheppers (lokale-, provinciale- en landelijke overheden en kunstfondsen) te ondernemen acties. Van der Ploeg openbaart in zijn openingsrede de inhoud van zijn uitgangspuntenbrief 'Cultuur als Confrontatie' van juni '99.

Ruim baan voor Culturele Diversiteit, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, mei 1999, 22p. Staatssecretaris Van der Ploeg pleit voor verbetering van de culturele infrastructuur, zodat cultuuruitingen van verschillende in Nederland wonende bevolkingsgroepen tot bloei kunnen komen en met elkaar kunnen worden geconfronteerd. Hij beoogt meer kansen voor allochtone kunstmakers en grotere toegankelijkheid van het reguliere circuit voor allochtoon publiek.

Cultuur als confrontatie (= 'Uitgangspuntenbrief') in Uitgangspunten voor het cultuurbeleid 2001-2004, Van der Ploeg, Rick; Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, juni 1999, Zoetermeer, 79p. Vervolg op het vooradvies *Cultuur voor Culturen* van de Raad voor Cultuur. Zie voor samenvatting *BK-informatie* 21, 1999, 5 (16 juli), p. 3-7. Deze notitie is bedoeld om reacties van betrokkenen uit te lokken met het oog op de cultuurnota 2001-2004 die in september 2000 zal verschijnen. Kernpunt is Van der Ploegs wens om meer wisselwerking tussen aanbod en publiek te bewerkstelligen.

Raad voor Cultuur Knipselkrant, speciale editie, 1999. IBSN 0920-1270

Reacties op de Uitgangspuntennota *Cultuur als confrontatie* en de nota *Ruim Baan voor culturele diversiteit* van het ministerie van OCenW, staatssecretaris Van der Ploeg zoals gepubliceerd in diverse dagbladen in mei en juni 1999.

Het Vlakke Vloeren-circuit: De Toekomst van het Theater; Steijn, R., Lenshoek, L., mei 1999.

Pamflet als pleidooi voor meer geld en aandacht van de politiek voor het vlakke vloeren-circuit. Belanghebbenden wordt gevraagd het pamflet te ondertekenen. Omdat de makers binnen het vlakke vloeren-circuit er, in tegenstelling tot wat wel gedacht wordt, niet per definitie op uit zijn door te stromen naar de grote gezelschappen, wil men niet langer alleen als kweekvijver gezien worden. Om de toekomst van het theater veilig te stellen moet het vlakke vloeren-circuit derhalve als gelijkwaardig aan het schouwburg-circuit en de grote gezelschappen worden gezien, en ook als zodanig gesubsidieerd worden. Men stelt dat 'ondersteuning van het autonome kunstenaarschap' en niet 'institutionalisering van structuren' de basis van de cultuurpolitiek zou moeten zijn.

Provinciaal cultuurbeleid 1999-2003: Maatwerk tussen gemeenten en rijk, aandachtspunten voor het cultuurbeleid in collegeprogramma's van de Provinciale Staten, notitie van Kunsten '92; 1999; zie ook Nieuwsbrief Kunsten '92, nr. 16 p. 3-4. Pleidooi voor meer aandacht voor de rol die provincies kunnen spelen bij het cultuurbeleid in de regio. De provincies bemiddelen tussen gemeenten en zorgen in grote lijnen voor de concretisering van het rijksbeleid. Zij hebben m.n. een belangrijke sturende rol op het gebied van distributie van kunst en de ontwikkeling en instandhouding van kleinschalige voorzieningen. Zij moeten hulp bieden bij de ontwikkeling van de culturele infrastructuur in de regio en deelname aan culturele activiteiten stimuleren door bijvoorbeeld in samenwerking met regionale culturele instellingen, instellingen voor kunstzinnige vorming en het kunstvakonderwijs, contacten te leggen tussen regionale culturen en moderne kunstuitingen. Als voorbeeld geeft men 'de kunstbus' waarmee excursies naar 'makkelijke' en 'moeilijke' musea worden georganiseerd.

Kloven dichtten: Samen jongeren publiek bereiken, hoofdredactie Ensink, J.; eindredactie Hopmans, M., LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie, De Opkomst, Utrecht, 1999, 28p. Verslag van de conferentie 'Kloven Dichten' (22 okt. 1998). Men stelt vast dat onder meer door invoering van het vak CKV en de start van het project Cultuur en School er meer aandacht is gekomen voor de relatie jongeren en de cultuursector. Om het jongerenpubliek te bereiken moet er een veel betere samenwerking tussen podia, jongerengezelschappen, scholen voor voortgezet onderwijs en steunfunctie-instellingen komen. Ook moeten de podia veel meer jongerengezelschappen programmeren.

Dwarsverbanden, Conferentie Jongerentheater in de multiculturele stad, Theater Instituut Nederland, 4 juni 1999. Schets van de ontwikkeling van groepen die professionele regisseurs en choreografen laten werken met jonge (allochtone) (amateur-) acteurs. Dit vergt een speciale inzet, discipline en creativiteit van beide partijen. De voorstellingen trekken een nieuw, jong publiek afkomstig uit verschillende sociale lagen van de bevolking. Dit type theater is van grote betekenis voor het artistieke en culturele klimaat in de multiculturele stad en de opbouw van nieuwe publieksgroepen. Tevens blijken de initiatieven als kweekvijver voor kunstvakvooropleidingen te kunnen fungeren en brengen zij een nieuwe generatie aspirant-docenten voort die behoefte heeft aan professionele vervoltrajecten. De opleidingen zouden in hun onderwijsaanbod (meer) rekening moeten houden met de persoonlijke achtergronden van deze studenten. Om multiculturele jongerentheaterproducties een vaste plek te geven binnen het bestel moeten grenzen organisatieoverschrijdende dwarsverbanden gelegd worden tussen instellingen voor kunsteducatie, wijkorganisaties, het amateurtheater, het onderwijs, de jeugdhulpverlening, het sociaal cultureel werk en lokale podia. Theater Instituut Nederland zal hier in samenwerking met Artisjok/O20 tijdens een tweede conferentie in 2000 verder op ingaan.

Culturele doodklap, Boomkens, R., De Groene Amsterdammer, 7 juni 1999, p. 18-20 Uiteenzetting van de achtergronden op grond waarvan Van der Ploeg's nieuwe cultuurpolitiek verdedigd kan worden, bedoeld om tegengas te geven aan de protesten en bezwaren van elitair kunstenland, dat meent dat Van der Ploeg culturele apartheid en cultuurrelativisme in de hand werkt.

Cultuur en School, Vervolgotitie. Ministerie van OCenW, juni 1999, 24p. Balans van de eerste twee jaar van het project Cultuur en School en een vooruitblik naar de nieuwe cultuurnota-periode 2001-2004. Men is gematigd positief over de tot nu toe behaalde resultaten.

Kwalitatieve multiculturele programmering, uitdaging 21ste eeuw (column), Mabrouk, N., in Berid Al Farabi, periodiek over de Arabische cultuur in Nederland. jrg. 1, nr. 2, zomer 1999. Opsomming van Van der Ploeg's filosofieën over hoe en waarom allochtonen meer deel kunnen gaan maken van het gesubsidieerde kunstcircuit.

Maaswerk, momentopnamen van zes toneelgezelschappen in Rotterdam (Ro Theater, Onafhankelijk Toneel, Fact, Het Waterhuis, Bonheur, Rotterdams Wijktheater), juni 1999. Lokale zelfanalyse naar aanleiding van pamflet VNT en reacties hierop in *TheaterMaker*, in vervolg op hun reactie op het VNT-pamflet in november 1998.

De dood of de gladiolen, brandbrief 11 theatergroepen: 't Barre Land, Dood Paard, Els Inc., de Federatie, Het Filiaal, Growing up in Public, Keesen & Co., Het Oranjehotel, Het Syndicaat, De Wetten van Kepler, Würz. 1 juni 1999. Deze niet-geïnstitutionaliseerde groepen eisen hun plek op in het komende Kunstenplan en verzoeken reeds langer gevestigde toneelmakers plaats te maken voor hun nieuwe bloed.

TheaterMaker

- *TheaterMaker* september 1998, jrg. 2, nr.6: Kunst en Paars II, p.5; Crisis in het jeugdtheater?, p. 43-45
- *TheaterMaker* oktober 1998, jrg.2, nr. 7: Het startschot van Van der Ploeg, p.4; De economie van de kunst p. 21-23; Ruige jaren voor de podiumkunsten, p. 24-26
- *TheaterMaker* november 1998 jrg. 2, nr. 8: Dans de hele nacht met mij, p.21-35
- *TheaterMaker* dec/jan 1998/1999, jrg. 2, nr. 9/10: Toneelbestel op de helling (VNT manifest), p. 5, Van der Ploeg bekend kleur, p. 7; De splendid isolation van het Nederlandse toneel, p.36-39
- *TheaterMaker* februari 1999, jrg. 3, nr.1: De toekomst van het toneelbestel, p. 25-36
- *TheaterMaker* maart 1999, jrg.3, nr. 2: Het jeugdtheater van de toekomst, p. 36-38
- *TheaterMaker* april 1999, jrg. 3, nr.3: Vlakke vloer theaters presenteren cijfers, p. 6; Jeugdtheater lijdt aan structureel geldtekort, p. 7; Everyone wants to get in, nobody wants to get out (15 maart 1999 lezing Van der Ploeg), p. 42-43
- *TheaterMaker* mei 1999, jrg. 3, nr. 4: Vooradvies voor Raad voor Cultuur, p. 7; De grote acteursdiscussie, p. 26-30.
- *TheaterMaker* juni 1999, jrg 3, nr. 5: Hurkmans pleit voor hervorming, p. 6.

Raad voor Cultuur knipselkranten

Raad voor Cultuur knipselkranten september 1998- juli 1999

Boekmanstichting:

- Dossier 'Rick van der Ploeg, staatssecretaris van Cultuur', D98-010
Diverse artikelen uit dag- en weekbladen betreffende reacties op rapporten en lezingen van staatssecretaris van Cultuur R.v.d. Ploeg .
- Dossier 'Cultuur als confrontatie, uitgangspunten voor het cultuurbeleid 2001-2004', D99-009
Diverse artikelen uit dag- en weekbladen met betrekking tot dit rapport van de hand van R. v.d. Ploeg.
- Dossier 'Cultuur voor culturen', D99-006
Diverse artikelen uit dag- en weekbladen betreffende reacties op het vooradvies van de Raad voor Cultuur met betrekking tot de cultuurnota 2001-2004.
- Dossier 'De toekomst van het toneelbestel', D98-012
Diverse artikelen uit dag- en weekbladen met betrekking tot dit door een werkgroep van de VNT opgesteld pamflet.
- Dossier 'VNT, de toekomst van het toneelbestel'
Reacties van acteurs, toneelgroepen en schouwburgdirecteuren op dit pamflet van werkgroep 'Commissie Toekomst toneelbestel' van de VNT
- Dossier 'Ruim baan voor Culturele diversiteit', 'Pamflet voor culturele diversiteit', D99-011
Diverse artikelen uit dag- en weekbladen met betrekking tot deze nota en dit pamflet.

Boekmancahiers nr. 37 t/m 40.

Colofon

Dit verslag is geschreven door Yvette R. Zellerer in opdracht van Theater Instituut Nederland.

Eindredactie: *Titia Vuyk, Ruud Engelder*

DTP: *Deirdre Roovers*

Productie: *Marjolein Marreveld*

Theater Instituut Nederland

Herengracht 168

1000 GH Amsterdam

T 020 551 33 00

F 020 551 33 03

E info@tin.nl

© 1999 Theater Instituut Nederland

Mission Statement

Het Theater Instituut Nederland stelt zich ten doel een belangrijke bijdrage te leveren aan de kennis van en de meningsvorming over de Nederlandse theatercultuur in haar internationale context.

Het verstrekt informatie, verricht onderzoek, initieert het debat, zet aan tot reflectie, aansluitend bij de behoefte en belangstelling van het professionele theater en het publiek van vandaag en morgen.

Het beheert een museale collectie en een bibliotheek, verzorgt actuele informatie en documentatie, organiseert evenementen zoals discussies, conferenties, workshops, tentoonstellingen en internationale presentaties. Het publiceert boeken, cd's en andere uitgaven. Het maakt deel uit van verschillende internationale netwerken.